

- یک‌شنبه ۷ بهمن ۱۴۰۳**
- سال هفدهم - شماره ۳۰۵۱**

بهره‌گیری از ابزار به‌روز، راز ماندگاری میراث فرهنگی ناملموس در عصر مدرن

سپهرغرب، گروه گردشگری – شهره کرمی؛ رئیس کارگروه ملی گردشگری و صنایع دستی پایدار بنیاد جهانی انرژی ایران گفت: برای حفاظت و احیای میراث فرهنگی ناملموس در عصر مدرن باید از ابزار به‌روز و مورد علاقه نسل جوان استفاده کرد.

میراث فرهنگی ناملموس به مجموعه‌ای از آداب و رسوم، سنت‌ها، مهارت‌ها، دانش‌ها و شیوه‌های بیانی اطلاق می‌شود که توسط جوامع، گروه‌ها و افراد به ارث رسیده و به نسل‌های بعدی منتقل می‌شود. این نوع میراث فرهنگی برخلاف میراث ملموس (مانند بناها و آثار تاریخی)، غیریزیک‌ی است و در اعمال و رفتارها، دانش‌ها و مهارت‌ها، و شیوه‌های بیان فرهنگی تجلی می‌یابد. این نوع میراث قابل لمس نیست و به عبارتی میراث ناملموس دائماً در حال تغییر و تحول است و با گذشت زمان و با توجه به شرایط اجتماعی و فرهنگی، تکامل می‌یابد.

از دیگر ویژگی این میراث این است که از طریق آموزش، تقلید، تجربه و مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود و به جوامع، گروه‌ها و افراد خاصی تعلق دارد که هویت فرهنگی آن‌ها را شکل می‌دهد. میراث فرهنگی ناملموس دارای ارزش فرهنگی، اجتماعی و تاریخی است و نشان‌دهنده تنوع فرهنگی جوامع بشری است که بسیار متنوع و متغیر است و در مناطق جغرافیایی، جوامع و فرهنگ‌های مختلف، به شکل‌های گوناگون بروز و ظهور می‌کند.

میراث ناملموس شامل سنت‌ها و رسوم شفاهی؛ مانند داستان‌ها، افسانه‌ها، مثل‌ها، شعرها، آوازها، ترانه‌ها، و زبان‌ها و رقص، نمایش، تئاتر، و هنرهای سنتی و آیینی، شیوه‌های اجتماعی، مناسک و رویدادها؛ شامل مراسم مذهبی، جشن‌های ملی، آداب و رسوم خانوادگی، آیین‌های تشریفاتی، و جشنواره‌ها، دانش و شیوه‌های مربوط به طبیعت و جهان هستی؛ مثل دانش سنتی پزشکی، کشاورزی، نجوم، فنون ساخت و ساز، و شیوه‌ها استفاده از منابع طبیعی و صنایع دستی و مهارت‌های سنتی هر منطقه؛ شامل فنون و مهارت‌های مربوط

به تولید صنایع دستی مانند قالی‌بافی، سفالگری، نساجی، چوب‌کاری، و فلزکاری را در برمی‌گیرد.

با توجه به اینکه میراث ناملوس می‌تواند به حفظ تنوع فرهنگی، احساس تعلق و پیوستگی، انتقال دانش و مهارت‌ها،توسعه پایدار،گفتگوی بین فرهنگی، تقویت همبستگی اجتماعی و وحدت بین افراد یک جامعه کمک کند با سیدرضا بهادری، رئیس کارگروه ملی گردشگری و صنایع دستی پایدار بنیاد جهانی انرژی ایران گفت و گویی ترتیب دادیم که در آن درباره اهمیت توجه به این بخش از میراث فرهنگی را بررسی کنیم :

■ **میراث فرهنگی ناملموس چه جایگاهی در هویت ملی دارد؟**

در کنار موضوع میراث فرهنگی ملموس مانند بناهای تاریخی و باشکوهی که در ایران وجود دارد و همه آن‌ها سندهای هویتی ما محسوب می‌شوند، میراث ناملموس نیز همین اهمیت را دارد. میراث ناملموس روح آن بناهاست و هنر، موسیقی، فرهنگ، آداب و رسوم‌های خاصی که از دیرباز در کشور ما وجود داشته؛ مانند جشن نوروز، یلدا و دیگر آیین‌های باستانی یا آداب و رسوم‌هایی که در ایام محرم برگزار می‌شوند، می‌توانند در موضوع هویت ملی نقش قابل توجهی داشته باشد.

وقتی صحبت از یک فرد ایرانی می‌شود، درست است که آن را با آثار تاریخی مشهور مانند میدان نقش جهان، تخت جمشید و دیگر آثار تاریخی می‌شناسند، اما در کنار این امر هر ایرانی با جشن نوروز، مراسم‌های مختلف ایام محرم، موسیقی اصیل ایرانی، خوراک‌ها و طعم‌های مختلف می‌شناسند، پس میراث ناملموس در کنار میراث ملموس نقش اساسی در هویت ملی دارد.

■ **چه عواملی باعث فراموشی یا کمرنگ شدن این میراث در جوامع می‌شوند؟**

تهاجم فرهنگی ملل دیگر، یکی از عوامل تاثیرگذار بر میزان ارزش‌گذاری و جایگاه میراث فرهنگی در جوامع است به‌طوریکه از مشکلات دهه‌های اخیر می‌توان به کاهش توجه مردم به داشته‌های ارزشمند فرهنگ خود بر اثر گسترش فضای مجازی

اشاره کرد برخی تحت تاثیر فرهنگ و رسوم ملل دیگر مخصوصا جوامع غربی قرارگرفته و چون اطلاعات کافی از آداب و رسوم و میراث ناملموس کشور خود ندارند، باعث می‌شود تا ناخودآگاه این تهاجم فرهنگی تاثیر خود را بر نسل جوان ما و حتی سایر نسل‌ها بگذارد و افراد جامعه دچار اثرپذیری شوند. مایاید به این نکته دقت کنیم و اجازه ندهیم میراث ناملموس ما فراموش و ویا کمرنگ شود و تحت تاثیر این شوک فرهنگی از جوامع دیگر قرار بگیرد.

■ **چگونه می‌توان جوانان را به حفظ و ادامه آداب‌ورسوم و هنرهای سنتی تشویق کرد؟**

جوان امروزی، جوان فضای مجازی است و در فضاهایی مانند اینستاگرام، یوتوب، تیک‌تاک و سایر سکوهای معروف و پر طرفدار شبکه‌های اجتماعی بین‌المللی قرار دارد، اگر بخواهیم جوان ما با آداب و رسومی که داشته‌ایم آشنا شود باید از زبان خودشان که همان هوش مصنوعی، اپلیکشن و شبکه‌های اجتماعی است استفاده کنیم. در این راستا باید فیلم‌های خوب و خلاقانه با کمک هوش مصنوعی تولید کرد. همچنین می‌توان بازی‌هایی ساخت که در آن‌ها داستان آداب و رسوم سنتی ما در آن بیان شود تا جوان ایرانی فراموش نکند که در گذشته چه آداب و رسوم، هنر و موسیقی، خوراک و برنامه‌های مختلفی داشته است این مهم نه تنها در قالب بازی رایانه‌ای بلکه می‌تواند در بستر بازی‌های گیم‌پردی که بین نوجوانان محبوب است می‌تواند پی‌گیری شود.

■ **نقش آموزش رسمی و غیررسمی در انتقال میراث فرهنگی چیست؟**

ما دو سال است که روی موضوع آموزش در شهر یزد تمرکز کرده‌ایم که در آن موضوع ایران‌شناسی و یزدشناسی مورد توجه قرار گرفته است و در آن میراث ملموس و ناملوس کنار هم تبیین و برجسته می‌شود. مثلا در بحث ایران‌شناسی مستند "صدرخ فرخ ایران" برای پایه‌های دهم تا دوازدهم در مدارس دخترانه و پسرانه به نمایش گذاشته می‌شود تا با هفت هزار سال تاریخ و تمدن، میراث فرهنگی ملموس و ناملموس آشنا شوند.

گردشگری

در بخش میراث ناملموس بخش ادبیات، خوراک، موسیقی، هنر، تجربیات علمی و اکتشافات ما قابل توجه است، که همه این موارد را ما به دانش‌آموزان انتقال می‌دهیم تا آن را بیاموزند و در خصوص آن تحقیق کنند. درحوزه یزدشناسی نیز ۱۰ کلیپ و انیمیشن بسیار جذاب و اثربخش که شهرداری تهیه کرده در مدارس نمایش می‌دهیم و سعی داریم در کنار میراث فرهنگی ملموس خود رسم و رسومات و آنچه که میراث ناملموس ماست مانند تکنیک معماری خانه‌ها، کندن قنات‌ها واستفاده‌ای که از آن می‌شده است، خوراک‌های یزدی که در حال فراموشی است به آن‌ها یادآوری شود همین امر باعث می‌شود ماست مانند تکنیک معماری خانه‌ها، کندن قنات‌ها واستفاده‌ای که از آن می‌شده است، خوراک‌های یزدی که در حال فراموشی است به آن‌ها یادآوری شود همین امر باعث می‌شود

■ **چگونه می‌توان از فناوری‌های نوین برای مستندسازی و حفظ این نوع میراث استفاده کرد؟**

یکی از انواع آموزش غیررسمی از طریق هوش مصنوعی، اپلیکشن‌ها،مسابقات و بازی‌هاست که می‌تواند به این موضوع کمک کند تا میراث فرهنگی ناملموس ما حفظ شود که بیشتر نیز به آن اشاره شد.

■ **چه تجربیاتی در کشورهای دیگر برای حفظ میراث فرهنگی ناملموس موفق بوده است؟**

کشورهای غربی در این زمینه خیلی خوب کار کرده‌اند مثلا کشور ترکیه طی سال‌ها فیلم و سریال‌های زیادی ساخته و سعی کرده تاریخ گذشته و هویت ملی خود را برای نسل جوان و مردم بازسازی کند و حتی در سطح بین‌المللی نیز راه یابد و میراث فرهنگی ناملموس خود را به همگان معرفی کند. فرانسه، اسپانیا و ایتالیا نیزکشورهایی هستند که طی سال‌های اخیر در خصوص میراث فرهنگی کشور خود به خوبی کارکرده و برند سازی داشته‌اند تا آن را به دنیا معرفی کنند. همین موضوع باعث شده تا این

کشورها در جذب توریست موفق باشند چرا که اطلاع رسانی خوبی داشته‌اند.

■ **نقش سازمان‌های دولتی و مردم‌نهاد در حفاظت و احیای میراث فرهنگی ناملموس چیست ؟**

قطعا وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری نقش بسیار تعیین‌کننده‌ای دارد و اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان‌های فرهنگی اجتماعی شهرداری‌های شهرها و کمیسیون فرهنگی شورای شهر می‌توانند در حوزه دولتی و رسمی تاثیر زیادی بر حفاظت و احیای میراث فرهنگی ناملموس داشته باشند. به طور مثال این سازمان‌ها می‌توانند برای این امر بودجه تخصیص دهند؛ مثلا در شهر یزد شهرداری با تعیین بودجه، انیمیشن‌ها و کلیپ‌های اثربخشی در راستای میراث ناملموس تهیه کرده است. اداره میراث فرهنگی می‌تواند رویدادهای فرهنگی مختلفی طی سال برگزار کند و سعی شود در این رویدادها رسم ورسوم‌های گذشته و خوراک‌هایی که در حال فراموشی است دوباره احیا شوند وظرفیت آن به مردم معرفی گردد که باید بنایه آداب و رسوم‌های هر منطقه تدارک دیده شود.

سازمان‌های مردم‌نهاد نیز می‌توانند موثر باشند مثلا در شهر یزد تجربه کمیته‌های تخصصی گردشگری را داریم که به طور مثال کمیته گردشگری مذهبی معنوی که قدیمی‌ترین آن است، حدود ۲۰ سال است که فعالیت دارد و توانسته میراث فرهنگی ناملموس که مربوط به مراسم‌های خاص محرم یزد بوده است را به مردم و گردشگران خارجی معرفی کند.

در کمیته تخصصی خوراک یک صفحه تخصصی در فضای مجازی راه‌اندازی شد تا خوراک‌های قدیمی یزد معرفی شوند؛ همچنین در موضوعات دیگر مثل گردشگری هنری نیز فعالیت‌هایی انجام شده است، پس سازمان‌های مردم‌نهاد نیز درصورتی‌که بودجه خوبی داشته باشند می‌توانند کمک شایانی به حفظ میراث فرهنگی ناملموس داشته باشند.

نکته آخرآنکه باید بدانیم که حفظ میراث فرهنگی ناملموس در کنار میراث فرهنگی ملموس می‌تواند کمک زیادی به حفظ و

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را

حفظ میراث فرهنگی ناملموس را